

Модуль 1. «Страдиварі» освітнього процесу – особистість освітянина?

Лекція 3. Духовне здоров'я та емоційний добробут освітянина

Останнім часом все гучніше лунають голоси сучасних ідеологів освіти про те, що вчитель важливий не стільки як носій інформації, скільки як духовний наставник. Постає питання: як забезпечити духовне здоров'я та емоційний добробут педагогу? Надзвичайно показовим для пошуку відповіді на це запитання є досвід В. Франкла - австрійського психолога, який був в'язнем фашистських концтаборів. У своїх працях він неодноразово звертався до відкриттів, які він зробив у концтаборі.

У нашому суспільстві домінують детерміністичні уявлення про природу нашого життя. В основі цих уявлень знаходиться теорія умовних рефлексів І. Павлова. Головна ідея полягає в тому, що на певний подразник ми запрограмовані реагувати певним чином.

В. Франклу в концтаборі довелося зазнати тяжких знущань та стати свідком жахливих явищ. Пройшовши нацистські концтабори, він дійшов висновку, що в особистості завжди наявна свобода вибору: одні стають свинями, а інші святими. У людині закладені обидва ці потенціали, а який вона реалізує - залежить від її вибору. В. Франкл сам вирішував, який вплив на нього буде здійснювати те, що його оточує. Отже, між подразником та реакцією існує свобода вибору.

Будь-які реакції педагога - це його власний вибір. І якщо В. Франклу вдавалося до своїх мучителів відчувати жалість замість ненависті, то вчителям і поготів. Досвід життя в концтаборі цікавий ще й тим, що чутливі люди з домінівними духовними інтересами вкрай боляче зносили табірну ситуацію. Проте жахіття концтабору менш деструктивно впливали на цих людей в духовному сенсі, навіть за наявності м'якого характеру. Саме духовні люди мали можливість подумки вирватися із жахливої реальності у світ духовної свободи та внутрішнього багатства. Маючи крихку статуру, вони там часом краще протистояли табірній дійсності.

Найпотужнішим інструментом у боротьбі за самозбереження був гумор, оскільки дозволяв людині піднятися над ситуацією. В умовах концтабору - це було мистецтво життя. А що заважає нам на наші освітянські труднощі подивитися із гумором? В. Франкл стверджував, що головне завдання людини - зробити своє життя осмисленим. А цього можна досягти:

- 1) своїм творінням (те, що ми віддаємо світові);
- 2) своїм сприйманням (те, що ми приймаємо від світу);

3) своїм ставленням (коли ми не можемо ані дати, ані сприйняти, ми завжди можемо поставитися так чи інакше до реальності).

Людська свобода - це не свобода від умов, це свобода зайняти певну позицію стосовно умов. В концтаборі можна відібрати у людини все, крім останньої людської свободи - свободи поставитися до обставин так або інакше. Внутрішньо особистість може бути сильнішою за обставини. Рішення про те, що табір зробить з людиною в решті решт залежало від неї самої. Сила людського Духу – це реальність. Від людини залежить, на що вона перетворить табірне життя - на прозябання чи моральну перемогу. Так само і освітянин має бути передовсім сильним Духом і стати прикладом для своїх учнів.